

Združevanje dela in bivanja

Če govorimo družboslovci o informacijski tehnologiji, še bolj pa, če imamo v mislih celoten spekter tega, kar imenujemo novo tehnologijo, je glavno vprašanje predvsem absorpcijska sposobnost, t. j. sposobnost integracije variabilnosti, ki jo nova tehnologija skoraj eksponentialno producira. Zdi se, da je sposobnost nove tehnologije, da producira novosti, dosti višja, kot je sposobnost družbenih sistemov, da te novosti integrirajo in produktivno, t. j. čimbolj nekonfliktno, vključijo v svoj sistem. Glede tega so razlike med posameznimi družbami in družbenimi sistemi velike. Če primerjamo Jugoslavijo in ZDA, je razlika v absorpcijski sposobnosti pri Američanih verjetno manjša. Kljub vsemu pa je tudi v najbolj dinamičnih družbah, tistih, ki so najbolj odprte za spremembe, razlika med variabilnostjo, ki jo povzroča nova tehnologija in integracijsko sposobnostjo družbe, še vedno zelo velika. Po eni strani bi lahko rekli, da nove tehnologije omogočajo skoraj vse. Če razširimo razpravo še na druge nove tehnologije, npr. genetski inženiring, lahko predvidevamo tako neverjetne spremembe, da jih noben družbeni sistem ne more absorbirati. Skratka, če spustimo domišljijo z vajeti, lahko produciramo neverjetne utopije oziroma neverjetne konstrukcije. Kaj od tega, kar ponuja in omogoča nova tehnologija, se bo uresničilo, pa je bistveno vprašanje za sociologijo oziroma družboslovje. Če ilustriram: pred časom sem se intenzivneje ukvarjal z možnostjo, ki jo ponuja nova tehnologija, da ponovno združuje delo in bivanje oz. delovno in bivalno okolje. Industrijska faza razvoja družbe je radikalno ločila bivalno in delovno sfero. Na eni strani imamo delovno okolje, delovne organizacije, tovariški sistem in bivalna stanovanjska naselja na drugi strani. V vedno večjim številom informacijskih opravil, ko vedno več ljudi dejansko samo manipulira, procesira informacije, se na teoretični ravni postavlja možnost, da se vedno več delovnih opravil decentralizira, in se torej lahko ponovno vrača na dom ali pa opravlja kjerkoli poljubno. Skratka, lokacija ni več tako strogo determinirana, kot je bila prej po organizacijskih načelih industrijske družbe. Ta možnost je odprta. Po ocenah je ta možnost v Ameriki odprta za skoraj 75% delovnih mest. Vendar pa je proces dejanske disperzije delovnih mest oziroma ponovnega fleksibilnejšega združevanja dela in bivanja sporadičen, prej izjema kot pravilo. Nedvomno pa bistveno manjši, kot so tehnološke možnosti. Tako, recimo, poznam zelo uspešno softversko firmo, ki nima skoraj nikakršnih skupnih delovnih prostorov. Obstaja samo center, ki je vozlišče, vsi zaposleni, več kot 800, pa samo krožijo okrog tega centra. Delajo na vseh mogočih lokacijah, center jih samo usmerja in usklajuje. V resnici je to povsem decentralizirana mednarodna tvrdka. Tudi pri nas bi že našli posamezne primere združenega dela in bivanja, čeprav gre še teže in se srečujemo s hudimi odpori. Toda prav na te odpore in probleme, ki nastajajo, bi bilo treba z družboslovnega in sociološkega vidika usmeriti največjo pozornost. V tem grmu tiči zajec in iz tega bi morali izhajati družboslovci pri korekciji tehnoloških optimistov, ki gredo v svoji zagnanosti včasih le predaleč.